

да се трговачки еманипује од Дубровника довео га је до рата са републиком св. Влаха, па је ово дуго ратовање завршено миром у априлу 1454.¹

Рударство је нарочито интензивно рађено за владе деспота Стефана Лазаревића и деспота Ђурђа Вуковића. Нарочито чувен рудник беше Ново Брдо, о коме Кривогул прича да обилује сребром и златом.² Па и земљописна карта млетачкога монаха фра Маура (око 1459) помиње у Србији „fosse da oro et argento“ близу „Nuova Varda over Nuovo Monto“. Витез Бертрандон каже да деспот Ђурађ само од Новог Брда има 200.000 дуката, по једном писму Ивана Капистрана 120.000 а од Сребрнице на 30.000 дуката годишње.³ Нарочито чувено беше новобрдско гламско сребро, помешано са златом.

Руду су вадили саски »пургари« који су у Новом Брду имали своју пркву св. Николе. Поред многобројне српске властеле била је у Новом Брду јака дубровачка трговачка колонија. Сем Дубровчана било је онде још и Млечића и других Италијана. Сви они одржавали су живе трговачке везе са Софијом, Цариградом, Једренима, Сером и Солуном.⁴ Богат рудник беше Сребрница, зад. од Дрине, у којој се помиње ковница новца од 1417, а о коју су се толико много отимали српски деспоти и босански краљеви.

У доба деспота помиње се као издашан рудник Плана, на десној обали Ибра, где је била дубровачка трговачка колонија с консулом на челу и римокатоличком црквом.⁵ Чувен беше рудник Треча, североисточно од Митровице, на онда сребрни рудник Рудишта код Ришња, југозападно од Авале, за тим сребрни и оловни рудник Зајача у Подрињу са многобројном дубровачком колонијом.⁶

Пречишћавање метала и одвајање сребра од злата вршило се у Србији. Тако, напр., 1418, помиње се у Приштини „affinatio argenti“. 1428 не спречава се из Дубровника увоз у Србију „salni-

vanno in sue contrade, voie che vadano per sue man et che siano a suo pomo“ (Diplomatium Ragusinum 500—501). У једној инструкцији од 1451 веле Дубровчани како Стефан изнесе артикле (cremisi, cere et altre mercantile) „mandava a Vinexia, a Fiorenza et altronde“ (N. Jorga, op. cit. 473).

¹ Новаковић, Законски споменици 247—251.

² „... об дрѣ каи б плетотос ѿрѣурос каи хрѣбос ѣворѣтѣи ѿвортѣрѣвонос“ (Mon. Hung. hist. vol. XXI, 154.).

³ E. Fermentžin, Acta Bosnae 223.

⁴ Jireček, Handelsstrassen 55—56.

⁵ Jireček, Handelsstrassen 53.

⁶ Ibid. 51.

trium et alia necessaria pro dividendo aurum ab argento“.¹ Сицилијански краљ Алфонсо, у писму деспоту Ђурђу од 26. априла 1455, истиче да се у његовој земљи нашле сребрне и златне руде, али нема вичне људе „qui illas posse et purificare sciant“.² У Горалди помиње се 1456 „salnitrium“ за деспота ради одвајања сребра од злата.

После турског освојења рудници почињу да опадају, а с онадањем рударства губе трговачки значај поједина места. Тако, напр., Призрен помиње се већ 1433 као напуштено трговачко место.³ Саски рудари већином се селе, поглавито у Угарску и Италију. Одакле их је већ раније тражио поменути сицилијански краљ Алфонсо.

Дубровник је и у доба деспота био главни трговачки посредник између балканских земаља и Запада. Као и раније, главни извозни артикли беху руде, дрво, жива стока, вуна, сир, сухо месо; суха риба, мед, восак, крзна од дивљачи (зеља, вуља, лисица; јелења; од куне и т. д.). Важни увозни артикли беху производи текстилне индустрије, поглавито свилене и вунене тканине из Фиренце, Милана и Вероне. Али су у унутрашњост балканских земаља долазиле, преко Угарске, Дунавом, вунене тканине из Ипра и Турнеја. Како је речено, од прве половине XV. века почели су и дубровачки фабрикати да с успехом конкуришу страним фабрикатама, а чињени су покушаји да домаћи индустријски производи потисну и дубровачке.

Други, врло важан увозни артикал беше со, јер, сем сланих извора код Тузле, у унутрашњости балканских земаља није било солих рудника. Поглавито и највише трошила се приморска со, а главни потрошачи беху сточари из унутрашњости. Због тога су Дубровчани строго пазили да се старе наредбе о искључивој производњи соли на ушћу Неретве, код Дубровника, Котора и код св. Срђа на Бојани строго одржавају. Они су за то сваки пут енергично протестовали против подизања нових сланица, као што је био случај у Суторини крајем XIV. и почетком XV. века.⁴ Дубровчани су своју со, добивену поглавито у Гружу, на острву Шипану и на Стону, увозили дубоко у унутрашњост све до Косова Поља, док је источни део српских земаља повлачио камениту со нарочито из Карпата, из Угарске и Влашке.⁵

¹ Ibid. 47.

² Mon. Hung. hist. XXXIII, 191—192.

³ Jireček, Handelsstrassen 67.

⁴ Пуцић I, 11, 12, 45.

⁵ Jireček, Die Bedeutung von Ragusan, Wiener Zeitung 1899, бр. 124.